

NAGY ISTVÁN**A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ MISSZIÓI
STRATÉGIÁJA A XXI. SZÁZADBAN¹*****1. Az egyházközségek helyzete***

Az előadás címe egyértelművé teszi, hogy miről kellene szólnom. Egyházunkban ugyanis végbement egy gyülekezetleépítő folyamat, amikor anyaegyházközségekből társegyházközségek lettek, és ez az állapot rögzült. Nagy kérdés, hogy ez kényszer volt-e, vagy csakugyan egyházrombolás húzódott meg mögötte?

További kérdés, hogy ezt a folyamatot vissza lehet-e fordítani, és a korábbi anyaegyházközségek újra képesek-e felállni? Az is kérdés, hogy akarják-e az ilyen helyzetet lassanként természetesnek tartó gyülekezetek? Mindent meg lehet szokni, sőt a csupán tradicionális református gondolkodás számára az nem feltétlenül rossz. Kevesebbe kerül az egyházközség fenntartása, hiszen a lelkeszi javadalmat, amely a legnagyobb tétel a költségvetésben, nem egyetlen gyülekezetnek kell fedezni. Meg az se olyan nagy baj, hogy a lelkész nem okoz újra meg újra lelkiismeret furdalást a templomba járás emlegetésével. A legfontosabb dolgok úgy is megtörténnek: a halottakat eltemetik, a gyerekeket megkeresztelik, azt a kevés fiatal párt összeadják, a még kevesebb fiatal konfirmál, tehát az egyház él.

A szolgáló lelkészek egy tekintélyes része meg az anyagiak oldaláról közelíti meg ezt a helyzetet. Egy gyülekezet kisebb összegű díjlevelet képes finanszírozni, míg a társegyházközségek együtt – egyenként ugyan kevesebb összeggel – mégis többet tudnak fizetni. A vasárnap ugyan megterhelőbb, de egy prédikációval végig lehet járni a körzetet, míg ha egy gyülekezetben szolgál, vasárnap délutánra is készülni kell.

Lehet, hogy kissé sarkított ez a helyzetelemzés, de a gyakorlatból tudom, hogy nem teljesen alaptalan. Így a kérdés megoldása nem is olyan egyszerű. Ellenérdekelték a gyülekezetek és a lelkészek. Ha ezt a folyamatot meg akarjuk állítani, ezzel számolnunk kell.

Nem lehet ezt a helyzetet teljes egészében a régi egyházi vezetők és a kommunizmus számlájára se írni. Az lehet, hogy a folyamatot részben ők indították el, de kedvező fogadtatásra is talált.

Hasonló tendenciát mutat hitoktatási gyakorlatunk is. A rendszerváltoztatással új lehetőségként megkaptuk újra a hitoktatást, kezdtük kiképezni – nyíl-

---

¹ A Dunamelléki Református Egyházkerület missziói konferenciáin 2006. február 21-én és május 6-án elhangzott előadások szerkesztett változata.

vánvalóan elkésve – a hitoktatókat, de a gyülekezetek nem voltak – pontosabban a lelkészek – partnerek az alkalmazásban, így több száz hitoktató megkeseredve, olykor megszegyenítve a partvonalon kívülre vonult. Mi történik, ha mégis megvalósul a hitoktatás az erkölcstannal párosítva választható módon az iskolában? Egy lelkipásztor a napokban azt válaszolta: „*ott vannak a hitoktatók*”. Csak kérdés, hogy ilyen előzmények után hajlandóak-e szolgálatba állni?

Mit eredményezett ez? A hitoktatójelöltek száma drasztikusan csökken és a hitoktatásra járók serege is megcsappant. A gyülekezetek vonatkozásában ugyanezt lehet megállapítani. És akkor még nem is szóltam a színvonal nyilvánvaló csökkenéséről.

Csupán példaként említem, hogy az egyik legnagyobb társcegyházközcségi alakulás Baranyában, az Ormánságban 11 egykori egyházközcségből szerveződött, amely 1942-ben² 2.500 főt számlált, ma összesen 543 főt a népszámlálási adatok (2001) szerint. Egyetlen tagesyházközcség lélekszáma se éri el a 100 főt. Ilyen nem is egy van és nem csupán Baranyában. A romlás egyértelmű. Nem csupán létszámban történt a nagy leépülés, hanem az egyházi infrastruktúra is teljesen lepusztult. Nem is történhet ez másképpen, hiszen az a gyülekezet, amelyeknek a lelkésze nem lakik helyben, elindul ezen az úton.

Ezért az előadásom címe nagyon időszerű, de még inkább az, hogy ezzel a témával, ha elkésve is, de foglalkozni kezdünk.

A kérdés csupán az, hogy miképpen? Hogyan tudjuk a romlási folyamatot megállítani? Könnyű lenne azt válaszolni; újra anyaegyházközcséggé kell tenni a társcegyházközcségeket. Csakhogy a fenti példa egyértelműen mutatja: ez sok esetben járhatatlan. Az említett ormánsági 11 egykori anyaegyházközcség egyike se tudna már talpra állni, mert nincs ember. Pontosabban a falvakat megtöltő cigányság misszionálása révén lehetne csak elkezdni. Árnyaltabban kell hát az egész kérdést kezelnünk.

Említettem, hogy a kialakult helyzetért csak részben felelős az akkori egyházkormányzat. „*A városok szerepkörének megnövekedésével és vonzaskörzetük kialakulásával a városi népesség száma meghaladta a természetes szaporodást a kis településekből történő vándorlás miatt. Az egyházak vezetői követve a központilag irányított politikát, sok közcségben, faluban megszüntették a parókus lelkészi állást. Nagy körzetesítést hajtottak végre, volt olyan protestáns lelkész, akihez 103 (szórvány) közcség tartozott. (Sajnálatosan ez a körzetbeosztás még ma is érvényes). Természetes, hogy olyan nagy körzetben már nem lehetett igazi hitéletet fenntartani, mivel a lelkész minden közcségbe nem tudott eljutni.*”³

Bizonyos, hogy ez is meghúzódott a körzetesítés mögött, s ennyiben felelős az akkori egyházi vezetés. De ez az idézet is megállapítja, hogy a falvából megindult az emberek tömege a városokba, és a kis települések elnéptelenedtek.

² Lásd Magyar református templomok II. (szerk.: Dr. Kovács J. István), Budapest, 1942.

³ Köpeczi Bócz Edit: Az Állami Egyházügyi Hivatal tevékenysége, Budapest 2004, 47. o

Mivel ezeknek a gyülekezeteknek nagy része korábban se volt nagy lélekszámú, ez az elvándorlás igen érzékenyen érintette valamennyi ilyen települést és lassanként a kis gyülekezetek létszámában is, lelkileg is megroppantak. Munkalehetőség nem lévén, a fiatalok már eleve nem is tervezték itt a jövőjüket. Ehhez még hozzájárult két másik tényező. A lelkészi díjlevelet továbbra is a javadalmi földek szolgáltatják nagyobb részben, ill. a természetbeni adományok. Ezek nem lévén, a lelkészi javadalom előteremtése meghaladta erejüket. Másfelől a „*sajnálatos*” egykészt ezt még jobban elősegítette. Mindnyájan jól tudjuk, hogy Kákicsi Kis Géza, Kodolányi János és a többiek 70 évvel ezelőtt megkondították a vészharangokat, de senki se figyelt komolyan erre. Jól emlékszem, V. éves teológus koromban, 1970-ben jártam először Baranyában komolyan szétnézve, és egészen megrendített az a pusztulás, amit ott tapasztaltam.

Mit lehetne tenni ilyen helyzetben? Ma nem tudom – legalábbis én – megállapítani, hogy volt-e az akkori vezetőknek lehetősége, hogy anyagilag segítsék a gyülekezeteket és ne a társítás, kétségkívül romlást elősegítő megoldását válasszák? Lehet, hogy a politikai hatalom is ösztökölte vezetőinket a társításra, de a kényszer is ezt diktálta. És még egyet elmondok. Református népünk lelkisége is hozzájárult ehhez a szomorú állapothoz.

Egyik baranyai lelkésztől hallottam a következőt, ma már megmosolyogtató, de alapjában véve nagyon szomorú történetet: Egy nyáron rossz volt a búzatermés, de igen jól hozott a zab. Az atyafiak odaálltak a lelkipásztor elé azzal a javaslattal, hogy a lukmát nem fizethetnék-e zabban? Mire a pásztor így felelt: Mit szólnának kendtek, ha én meg a szószéken nyerítenék? Gondoljanak bele, hogy mit érezhetett akkori kollégánk?

A másik jellemzőt az elmúlt nyáron személyesen láttam Sellyén. Hatalmas transzparenszek hirdették az „egyke” dinnyefesztivált. Nem sírni kellene ezen a helyzeten?

Sajnos mára nem csak Baranyára jellemző ez a helyzet. Ugyanolyan tragikus helyzetben van Abauj is. A 2001-es népszámlálási adatok alapján 35 olyan, máig anyaegyházköztségként szereplő lelkész nélküli gyülekezetet számláltam itt össze, ahol a reformátusok száma 100 fő alatt van. De a Dunántúlon, Somogyban is van jó néhány, sőt Tiszántúlon is előfordul. Dunamelléken Tolna az elsősorban veszélyeztetett terület. Mit lehet ezeken a helyeken tenni?

Nem volt-e igaza Tóth Károly püspök úrnak, aki a 70-es évek végén létrehozta a Baranya Bizottságot, és felmérték a helyzetet. Úgy gondolták, hogy az elnéptelenedett falvakban a templomokat lebontják, s helyette korszerű kultusz-helyeket építenek a szükségnek megfelelően, és ésszerűbb körzetközpontokat alakítanak ki, s a lelkészi állást ott megerősítik.

A Bizottságnak tagja volt Egyházkerületünk mostani főjegyzője és Szabó Gábor esperes úr is. Tőle hallottam – együtt voltunk Halason – milyen elképesztő állapotot találtak némely helyen. Nem csupán a természetes romlást, hanem a nyilvánvaló lelkészi mulasztást is regisztrálták. Magam is láttam olyan baranyai

templomot, amelybe beköltöztek a galambok, s az Úr asztalán ott volt a terítő, a Mózes székben a palást. Elképzelhetjük milyen állapotban, és a Biblia is ott maradt. Ez nyilvánvalóan a lelkipásztor és persze a gyülekezet nemtörődősége is.

A püspöki javaslatot iszonyatos felháborodás fogadta, s a külföldi visszhangok is bizonyára hozzájárultak, hogy a tervből nem lett semmi. Biztos, hogy jól döntöttünk?

A rendszerváltozás után aztán olyan véleményt is hallottam, ugye milyen ártalmas volt a Baranyai Bizottság javaslata, mert megújult Baranya, s a templomokat rendbe hozták?! Ennek nyilván lehet örülni, ha a Műemlék Felügyelőség tette, még sokkal jobban. Csakhogy ez az állapoton semmit sem változtatott. Valóban sokkal gondozottabbak a baranyai templomok, de gyülekezet ma sincs, s gondolom a felújított templomok egy részében nincs is istentisztelet, mert nincs gyülekezet. Számomra kérdéses, hogy az egyháznak fel kell-e vállalni a Műemlék Felügyelőség feladatkörét? Bármennyire is fájdalmas kimondani, a templomra a gyülekezeti istentisztelet miatt van szükség, és nem azért, hogy a falu dísze legyen.

Dunamelléken a 2000. évi címtár adatai szerint 125 anyaegyházközség 40 körzetre osztva társegyházközségként él. Ezek közül maximum 6 egyházközséget lehetne anyaegyházközséggé erősíteni. Felsőgöd-Szödliget; Szentlőrinc, Budakalász, Tápiószőlős, Tököl, Leányfalu. A többiek helyzetén – emberileg nézve – nem lehet segíteni. Azt is megnéztem, hogy *a nem kíván nyilatkozni, nem tartozik egyházhoz réteg* milyen számban van jelen ezeken a településeken. A vizsgálódás eredménye megerősíti az előbbi kijelentésemet. Úgy tűnik, hogy ezeken a helyeken az egyházunknak annyi feladata van, hogy végigkísérje a halál folyamatát. Úgy gondolom, hogy ez kötelességünk, s az itt szolgáló lelkipásztorokat meg kellene erősíteni, és számukat jobb körzetesítéssel csökkenteni lehetne, a körülményeiken pedig javítani kellene.

Ezekben a helyeken a legsúlyosabb gondnak az egyházi épületek fenntartását látom. A templomok, parókiák és egyéb épületek a legtöbb helyen megmaradtak, de igen sok közülük teljesen leromlott állapotban. Hatalmas gaz növekedik nyáron a parókia udvarán, a melléképületek többsége romos, sőt ott van az összedőlt épület maradványa. Sajnos a templomok és parókiák állapota se sokkal jobb. Nem kellene ezeket értékesíteni, s ennek árából központi segítséggel megoldva az ésszerűség felmérése után a szükséges és elégséges kultuszhelyet kialakítani? Biztos, hogy a tradíció ellenállásával meg kellene küzdeni, de nem ez lenne a testvéri segítségnyújtás az ott szolgáló lelkészeknek?

A szolgálatukban pedig mindegyiket meg kellene segíteni egy mikrobuszsal, hogy vasárnaponként összehordják egy központi helyre a templomba járókat, hogy lehessen gyülekezetélményük, és ne kelljen ötször-hatszor elmondani egy prédikációt. A felszabaduló időt pedig alkalmak szervezésére,

pásztorációra tudnák fordítani. Valószínű, hogy a körzeteket felül kellene vizsgálni, és az ésszerűtlen beosztást meg kellene szüntetni.

Még egy nagy kihívással kellene ezeken a helyeken szembenéznünk, amelyre már fentebb utaltam, s ez a nagyszámú cigány lakosság misszionálásának lehetséges volta. Ehhez egyáltalán nem értek, s túlságosan sok használható gondolatot se igen tudok mondani. Azt viszont hallottam az ilyen szolgálatban tevékenykedő lelkészekről, hogy nagyon nehéz a cigányok integrálása a magyar gyülekezetekbe. Kárpátalján, ahol a legintenzívebben folyik ilyen jellegű munka, külön cigány templomokat építettek, és nem is kísérleteztek az integrációval. A mai társceházaink többségében nem kellene ezzel kísérletezni, mert a magyar lakosság törpe kisebbség hozzájuk képest. A templomaink és épületeink megvannak, s ha tudnánk velük mit kezdeni, talán meg is maradhatnának.

Dunamelléken a 125 egykori egyházközségben kb. 35 ezer református él. Általában 280 főt jelentene településenként, de 78 helyen 100 fő alatt van csak a reformátusok száma.

2. A lelkész nélküli anyaegyházközségek helyzete

Van egy másik kategória is, amellyel igazi mélységében én is csak e mostani előadásra készülve szembesültem, a lelkész nélküli anyaegyházközségek helyzete.

A 2000. évi címtár adatai szerint a MRE 312 anyaegyházközségében nincs lelkipásztor. Az előbb vizsgált társceházközségeink harmadában nincs a lelkészi állás betöltve.

Az ide sorolt gyülekezetek is igen tarka képet mutatnak. Tiszántúlon 120; Tiszáninnen 108; Dunántúlon 69; Dunamelléken 15 az ilyen gyülekezetek száma. Lehetséges, hogy az eltelt 5 évben ez a helyzet javult. E 312 gyülekezet közül 84 500 feletti reformátust számlál, 22-ben 400–500 fő között vannak reformátusok, 26-ban 300–400 fő; 47-ben 200–300 fő; 60-ban 100–200 fő körül, míg 47-ben 100 fő alatt van a reformátusok száma.

Az első nagy kérdés, hogy miért anyaegyházközségek azok, ahol a reformátusok száma 100 fő alatt van. Lehet, hogy nagyon engedékeny vagyok e téren. Úgy gondolom, hogy a Zsinatnak ezen a téren rendet kellene teremteni. Nehéz megmagyarázni, hogy például választás esetén egy 5 reformátust számláló ún. anyaegyházközségnek (Pamlény, TI) ugyanúgy egy a szavazata, mint az 1000 lelkes gyülekezetnek.

Nagyon sok 300 lelkes anyaegyházközségünk van, ahol működő gyülekezet él, lelkipásztorral az élén. Ha így nézzük, 132 gyülekezet lehetne azonnal anyaegyházközség. Ha a népszámlálás igen enyhe egyházi kritériumait figyelembe vesszük, és csak a 400 fő fölöttieket számláljuk össze, akkor is 106 anyaegyházközséggel többnek kellene lennie.

Kérdés, hogy miért nincs ez így? Nincs rá emberünk? Akkor miért beszélünk lelkésztúlképzésről? Meggyőződésem, hogy nincs túlképzés. Ha ezen nem változtatunk, ezek az anyaegyházközségek is a fenti kategóriában tárgyalt gyülekezetek sorsára jutnak, és az elszórványosodás vár rájuk, mert nem kapnak, nem kaphatnak megfelelő gondozást. Ahol nincs helyben lakó lelkész, ott csak elvétve van eleven gyülekezeti élet.

A tiszáninneri anyaegyházközségek lélekszáma igen alacsony, itt egy nagy változtatást kellene végrehajtani. Hasonlót lehet a Dunántúlon találhatókrol is elmondani.

Tiszántúlon viszont van 1000 fő feletti reformátust számláló gyülekezet is lelkész nélkül. Dunamelléken az alábbi anyaegyházközségek voltak 2000-ben lelképásztor nélkül: Alcsútdoboz (564); Bátaszék (779); Bodmér (142); Gyúró (324); Lápafő (98); Tamási (462); Tengelic (321); Tiszavárkony (325); Vereb (282); Vértesacsa (470).

Úgy gondolom, az Egyházkerületünk jól döntött, amikor a díjlevél megszabott mértékét fizetni nem tudó vagy nem akaró egyházközségeket misszióivá nyilvánította. A rendcsinálás első lépésének ez megfelel, de tovább kell gondolni tennivalóinkat, és talpra kell valóságosan is állítani ezeket az anyaegyházközségeket, amelyeket még lehet.

3. A városi gyülekezetek helyzete

A misszióik igazi nagy feladata azonban a harmadik csoportba sorolt gyülekezetekben terhelődik ránk, a városi gyülekezetekben.

Lássuk a statisztikai adatokat először: Az ország összes reformátusának a száma a 2001. évi népszámlálás szerint közel 1,7 millió. Csak érdekességként említem, hogy Trianon után 1920-ban 1.670.144, amely egy kicsit növekedett és 1928-ra elérte az 1,7 milliót, így az ország lakosságának 20,8%-át tette ki.⁴ Ma is itt tartunk. A nagy különbség abban lehet, hogy akkor ennyit nyilván is tartottak az egyházak, míg ma csupán 700 ezret. Az ország reformátusságából majdnem 1 millió a városokban él, a megyék székhelyein pedig az össz reformátusság 25%-a (478.426). Csupán a helyes látás miatt a két nagy terület református lakosságát is összehasonlítottam, s kiderült, hogy a Tiszántúlon kb. 40.ezerrel él csak több református, mint a Dunamelléken (640 ezer 600 ezer).

A megyék tekintetében a sorrend a következő: Szabolcs-Szatmár-Bereg (241.551), Hajdú-Bihar (236.065), Budapest (224.169), Borsod-Abaúj-Zemplén (194.494), Pest megye (173.062). A többi megyében 100 ezer alatt van a létszámunk. A megyeszékhelyeket tekintve: Budapest, Debrecen (81.583), Miskolc (41.415), Nyíregyháza (25.618) a sorrend.

---

⁴ Kerner Károly: A felekezetek Magyarországon a statisztika megvilágításában. THSZ 1930/616-707. o

Csak Dunamelléket figyelembe véve: falvakban él 165.742, míg a városokban 412.237 református.

Még egyetlen összehasonlítást teszek. Megnéztem az ország összes városában élő reformátusok számát, és a 4000 fő feletti református városokat is összeszámoltam. 52 ilyen város van. Ha egy gyülekezet létszámát 2000 főben állapítanánk meg, akkor azonnal 175 új gyülekezetet kellene kialakítanunk a megfelelő kultushelyekkel a meglévők mellé. Úgy gondolom, hogy tekintettel a sok 300–500 közötti lélekszámú anyagyülekezetre, ez tisztességes elképzelésnek minősíthető. Így remélni lehetne, hogy a városaink reformátussága viszonylag gondozottnak lenne nevezhető.

Budapesten 60, Debrecenben 20, Nyíregyházán 10, Miskolcon 6, Kecskeméten 5 új gyülekezetet kellene alapítani.

Az előadásom kapott címére a választ ezen a területen látom megválaszolandónak. Itt lehetne anyaegyházközséggé erősíteni a gyülekezeteket és a romlást megállapítani. 350 ezer református – a valóságban több – gondozatlan, akikre nagy valószínűséggel soha ajtót sem nyitunk. Mi lesz ennek a vége, ha így folytatjuk? A választ nem nehéz megadni: a következő népszámláláskor aligha fognak kedvező módon nyilatkozni.

A missziói stratégiánkat ennek fényében így lehetne megfogalmazni: ***arc-cal és teljes erőbedobással a városok felé!!!*** Anyagi és missziói erőforrásainkat, azok döntő hányadát a városokra kellene fordítani. Úgy gondolom a valóságra építő és a valóságra épülő missziói stratégia nem lehet más. A továbbiakban ezt szeretném kifejteni.

4. Egyháztagságunk krízise

Wolfgang Huber magyarul is olvasható könyvében elgondolkodtató megjegyzéseket és adatokat közöl az egykori NDK evangélikus egyházáról. Mivel mi is hasonló helyzetben voltunk 50 éven keresztül, nem felesleges néhány gondolatára odafigyelni. Annál inkább, mert több helyen is olvastam, hogy az egykori szocialista országok közül Magyarország az NDK után a legvallástalanabb ország. Az EU tagállamai között pedig Franciaország és Csehország után következünk e szomorú statisztikában. A mostani választások is ebbe az irányba mutatnak. Huber írja: „*a közép- és nyugat-európai egyházak helyzetének láttán Berger egyenesen az egyházak katasztrófa sújtotta térségéről beszél. Az egyháztól eltávolodás itt tapasztalható viharos gyorsaságú folyamatára sehol máshol a földkerekségen nincs példa*”.⁵

Hogy néz ez ki nálunk? Mivel a Délpesti Egyházmegye adatai álltak rendelkezésemre, 10 gyülekezetet kiválasztottam, és megnéztem a népszámlálási adatokhoz képest az általunk nyilvántartott reformátusok számát és a templomba

---

⁵ Wolfgang Huber: Az egyház korszakváltás idején (ford. Szabó Csaba) Budapest 2002, 200. o.

járókét. A kiválasztott gyülekezetek többnyire városiak, de lelkiismeretem megnyugtatóására néhány felmérést is megvizsgáltam. Az eredmény a következő.

A népszámlálási létszámhoz viszonyítva a mi nyilvántartásunkban a reformátusoknak 15–70%-a található. A falvakban 60–80%. Az istentiszteletet látogatók aránya a népszámlálási adatokat figyelembe véve 2–8% között mozog. A nyilvántartott reformátusoknak is 6–10%-a vesz részt rendszeresen istentiszteleten.

Ezek a megdöbbentő adatok teljesen egybevágóak a volt NDK-ról tett megállapításokkal. Ez mindenképpen az egyháztagságunk krízishelyzetét jelenti. Egyrészt amiatt, hogy a potenciális reformátusok 40%-áról nem tudunk semmit, másrészt az általunk számontartott reformátusok 90%-a nem jár istentiszteletre rendszeresen.

Most jelent meg Klaus Douglass új könyve,⁶ amely az istentiszteletről szól. Azt írja, hogy a német lutheránus istentisztelet a gyülekezetekhez tartozók alig 5%-át éri el. Nálunk se jobb a helyzet általában. A lelkészek ezzel a réteggel találkoznak és az ő igényeiket próbálják kielégíteni. Ő viszont meghozta azt a döntést, hogy inkább a hiányzó 95%-ra figyel még akkor is, hogy netán elveszíti az 5%-ot. Valami ilyesmiről van szó, a mi esetünkben. Hajlandók és készek vagyunk-e meghozni azt a döntést, hogy a meglévő 5%-nyi gyülekezet helyett a hiányzóakra koncentrálunk? Nem biztos, hogy elveszítjük a maradék 5%-ot. Nyilvánvaló tény most már mindannyiunk számára, hogy reformátusaink döntő többsége a városokban lakik, de ezt még nem fedeztük fel ténylegesen, és az erőink nagy részét még mindig a hagyományos, évszázados tradíció szerint fogyasztjuk el. Csak éppen a reformátusaink 2/3-a városokban él.

Ebből csak az következhet, hogy a missziói stratégiánkat erre a 90%-ra kell kidolgozni. Pillanatnyilag ugyanis az a helyzet, hogy többségében a 10%-kal vagyunk elfoglalva. Ők járnak az alkalmainkra, nekik tartjuk az istentiszteleteket, bibliaórákat, őket látogatjuk. Ez persze nem baj, de tudunk-e nyugodni a 90% elcsatangolt egyháztagnak vagy csak egyszerű református testvérünk miatt? Ez óriási kihívás.

Huber helyesen állapítja meg: „*a vallásosság igen nagymértékben az egyház keretein kívülre került, és saját, önálló vándoréletbe kezdett. Eközben gyakran ölt ezoterikus, vagy misztikus, karizmatikus vagy szektáriánus köntözt. A legkülönbözőbb vallások vetették meg a lábukat, az egyház monopolhelyzete e tekintetben megszűnt. Abba a vákuumba, amely az egyházak befolyásának csökkenése nyomán keletkezett, részben a vallás problematikus megjelenési formái áramlottak be. Vannak a religiozitásnak olyan megnyilvánulásai, amelyek függőségbe taszítják, vagy függőségben tartják az embereket, korlátozzák emberi méltóságukat és egyéni szabadságukat. Az egyházak számára pedig nem lehet közömbös, ha az emberek ilyen vallási formák örvényében sodódnak.*”⁷

⁶ Klaus Douglass: Isten szeretetének ünnepe. Budapest, 2005.

⁷ u.ő. 202. o

5. A missziói parancs komolyan vétele

Ebben a krízishelyzetben nagyon komolyan kellene venni a missziói parancs első részét: „elmenvén” (Mt 28,19). Fel kell fedeznünk, hogy a bárány elveszett, sőt talán soha nem is volt a nyájban. A tékozló fiú példázatának első fele nem a mi helyzetünkre vonatkozik általában, mert sokan már az atyai házon kívül születtek. De ha a magukat reformátusnak vallókra gondolunk csupán, akkor is látni kell, a bárány elveszett (Lk 15,1–8), és magától nem fog visszatérni. Utána kell menni. Ehhez nem szoktunk hozzá. A régi képlet az, hogy „várjuk az elveszett bárányokat” a lelkészi hivatalba, de ők nem jönnek. Mindig bosszankodom, ha látom a parókia ajtaján a kiírást: fogadóóra minden nap 8–12-ig. Ez teljesen a régi képlet. Várjuk az embereket, hogy jöjjenek. Másrészt akkor várjuk, amikor nem jöhetnek, mert dolgoznak. Vagy csupán a nyugdíjasokra számítunk? De ők se nagyon jönnek. Ezért azt tanácsolom, hogy vegyük le ezeket a táblákat, csináltassunk újakat más időponttal. Azt is szomorúan tapasztalom, hogy a látogatások száma hihetetlen mértékben lecsökkent. Enélkül pedig biztosan nem megy. Sok kolléga meg is indokolja. Nem lehet, nem engednek be, nem fogadnak, félnek stb. Lehet, de akkor egyeztetni kell, vagy más módot találni, mert az elveszett bárány nem tud a saját erejéből visszatérni.

Arra is figyelünk kell, hogy a „misszió felelős gondolatának ma semmi köze nem lehet az indoktrinációhoz vagy az erőszakos ráhatáshoz, hanem ezek ellentéte kell hogy áthassa. Ma az a szempont az első, hogy a misszió igazságra orientált és tolerancia parancsával összeegyeztethető formái mások meggyőzésének tiszteletben tartása jellemzi, és ezért dialógus jellegű.”⁸ Erre se vagyunk igazán felkészülve. De nincs más megoldás. Nagyon találó Wolf megjegyzése: „az emberek tömegesen hagyták el az egyházat, de csak egyenként térnek vissza kebelébe.” Gyökössy Endre sokszor idézett megfogalmazásában ez az „egyszemélyes evangélizáció”, amely viszont rengeteg időt, fáradságot és felkészülést, illetve felkészítést igényel. Saját szolgálataimból is tudom, hogy e téren volt a legnagyobb restanciám Halason, pedig igyekeztem ezt nem elhanyagolni.

Huber még továbbmegy a pasztoráció kérdésében. Az egyháznak „új módszereket kell találnia, hogy elérje, megszólítsa és meghívja az egyes embereket. Fel kell ismernie az oktatási, a tanácsadó és lelkigondozói tevékenységében, a diakóniai intézmények gondozó munkájában, az élet nagy fordulópontjaihoz kötődő hivatalos cselekményekben, és az évente ismétlődő nagy ünnepekben rejlő missziói lehetőségeket, és meg kell tanulnia ezekkel élni.”⁹ Az intézményekről külön akarok szólni. Most csak a kazuáliákat és a nagy ünnepeket emelem ki. Ilyen alkalmakkor még mindig sok emberrel találkozunk. A városokban ezek minősített alkalmak. Meg kellene ragadni ezeket. De tudom, hogy nagyon nehéz. Mivel csaknem végig városokban voltam segédlelkész és parókus, tapasztal-

⁸ u.ő. 219. o.

⁹ u.ő. 220. o.

taltam a kazuáliák terhes voltát. Ennek ellenére tanácsolom, fedezzük fel az ezekben rejlő missziói lehetőséget. De nem úgy, hogy evangélizálunk, hanem úgy, hogy evangéliumot hirdetünk az alkalomnak megfelelően.

És még valamit hozzáteszek ezekhez. A „*non-verbális*” igehirdetésnek megnőtt a jelentősége korunkban. A keresztyéneknek a mindennapok során életvitelükkel kell az evangéliumot megélni, s így a kívülállókat kérdések feltevésére készíteni.

6. Új gyülekezetek létrehozása

A missziói parancs komolyan vétele azt jelenti, hogy számolunk a valós helyzetünkkel és felvállaljuk annak orvoslását. Ez pedig az előbb jelzett módon csak úgy történhet meg, ha vannak emberek, akik az elveszettek utáná mennek, és van közösség, ahová haza lehet őket vinni. A pásztor az elveszett báránynak nem csak utáná megy, hanem haza is viszi, összehívja a barátait és együtt örvendeznek. Ugyanezt teszi a drachmáját megtalált asszony is, sőt a tékozló fiú apja is. De itt van egy zavaró személy is, aki a mi gyülekezeteinkben sokadmagával fellelhető, a tékozló nagyobbik fiú, aki nem óhajt a közösséggel együtt örvendezni. Voltaképpen gyülekezeteinkről mint koinóniáról beszélek. Sarkítottan: inkább csak beszélnek, ha lenne miről. Általánosságban arról szólhatok, hogy gyülekezeteink többsége közönség és nem közösség. A missziónk hatástalanságának egyik oka ez. Már a régi evangélizációk idején is gond volt az ún. „utógondozás” megoldatlan volta, ma méginkább. Ha sikerül is olykor egy-egy embert a misszióval elérni, nincs hova integrálni. Két okból is így van: egyrészt a meglévő gyülekezet nem képes az inkubátor szerepét betölteni, másrészt hiányzik mindenféle közösség.

A gyülekezetek többsége tradicionális alapon szocializálódott, ahol nem is érzékelik, hogy a hazatalált tékozlót fogadni kellene.

Sok embert ennek hiánya visz a kisegyházakba vagy szektákba, ahol ezt jobban csinálják. Ezen sürgősen változtatni kellene. Valószínűleg a „*nagy gyülekezet*” nehezen mozdítható egyszerre, ezért Douglass tanácsát megfogadva, fel kell építeni a kis csoportok egészséges struktúráját a gyülekezetekben, ahová lehet hívogatni, ahol közösségélménye lehet a megtaláltnak. Úgy tapasztaltam, hogy idő kell ahhoz, hogy az átlag református gyülekezet rideg és hideg légkörét elhordozni tudja az ember.

Természetesen a kis csoportok működése és működtetése is nehéz, sok időt vesz igénybe. A városokban azonban nemcsak az a gond, hogy a koinónia hiányzik a gyülekezetből, hanem az, hogy nincs gyülekezet. A történelmi örökségünk ugyanis az, hogy a gyülekezeteink nem ott vannak, ahol református népünk él, hanem ott, ahol egykor élt. Még világosabban fogalmazva: a templomaink nem ott vannak, ahol a gyülekezet. Napjainkban már nem egy egykori „*Sztálinváros és Komló*” létezik, hanem igen sok. Előadásom elején elmondtam, hogy 175 új gyülekezetet kellene létrehozni, hogy 2000 fővel számolva az ott

élőket gondozni lehessen. Dunamellékre vetítve ez azt jelenti, hogy csak Budapesten 60 új gyülekezetet kellene alapítani. Ehhez teljesen új missziói stratégiára lenne szükség. Valahogy így tudnám elképzelni. Kijelölni a fővárosban és minden 2000 főt meghaladó városban egy körzetet, odaküldeni egy fizetett lelkipásztort, szerezni egy helyet, ahol alkalmakat tarthat, biztosítani a fizetését, s kezdjen dolgozni. 1 év múlva ellenőrizni kellene, hogy mire jutott. Gondolom: 5 év alatt egy kis közösség ott kialakulhat, s 10 év alatt felépülhet egy modern templom. Egyszerre 60 helyen ezt az anyagiak miatt nem lehet megvalósítani, de néhány helyen meg lehetne kezdeni.

Két magyar példát említek. Most foglalkoztunk szakképzésen Szabó Imre egykori budapesti esperes munkásságával. Nem hagyta őt nyugodni a múlt század első harmadában az a tény, hogy Budapest lakossága sokszorosára duzzadt. Mindent megmozgatott annak érdekében, hogy Budapesten templomok és gyülekezetek épüljenek. Emberileg neki sok köszönhető, hogy a főváros reformátussága megerősödött valamennyire.

A Fővárosi Közgyűlés előtt mondott beszédéből idézek néhány mondatot. *„Vannak olyan angol városok, pl. Edinburgh, ahol 480 ezer lélekszámnak 400 temploma van. Amíg Budapesten 13 ezer lélek jut egy templomra, addig ott 1500–2000. Ez meg is mutatkozik az angol társadalom belső egyensúlyán és kiegyensúlyozottságán. Minél kevesebb a templom, annál több a kocsmá és börtön egy nemzet társadalmában. Annál zsúfoltabbak a bírósági termek, annál tömegesebbek a házassági elválások és a családi összeomlások nyomorúságai... Kérem teljesítse a főváros 5 templomépítésünk 10 évre elosztott programját. Évi 125 ezer pengőnek a biztosítását kérjük a költségvetésben.”*¹⁰ Nyilván nekünk más forrásokhoz is kell nyúlni, de el kell indulnunk.

Vasárnap jártam diákjaimmal Debrecenben és megnézhattuk a legújabb debreceni templomot, amelyet most vásároltak az új apostoli egyháztól 170 millió Ft-ért. Gyülekezet még nincs, de bizonyosan lesz. Azt se állítom, hogy így kell eljárni, de ösztönző példa lehet.

Abba kellene hagynunk azt a gyakorlatot, hogy ott tatarozzuk a templomot, ahonnan elfogyott a gyülekezet. Az ilyen helyeken alkalmas gyülekezeti helyiségeket kellene inkább kialakítani, és nem a Műemléki Felügyelőség hatáskörét átvenni.

Ha ezt nem kezdjük el, a városokban élő és még magukat reformátusnak valló embereket el fogjuk veszíteni, mert vagy a szektákhoz csapódnak, vagy teljesen szekularizálódnak. Arra viszont határozottabban kellene vigyázni, hogy ne a múlt templomait építtessük fel, hanem a jelen és méginkább a jövő gyülekezeti otthonait.

¹⁰ Szabó Imre: Nyitott ajtó Budapest 1937, 75–76. o

7. Munkaerő-gazdálkodásunk megváltoztatása

Az elveszett bárány példázatához visszatérve, szükség van természetesen olyan pásztorokra, akik az elveszetteknek utána mennek. Szándékosan nem lelkipásztort mondtam.

Érdemes ismét Huber gondolatait meghallgatni: „*elkerülhetetlen, hogy az egyház a jövőben az eddigieknél kevesebb hivatásos (fizetett) munkatársat foglalkoztasson. Ugyanakkor ügyelni kell rá, hogy ennek következtében a protestáns egyház ne hogy az eddiginél is nagyobb mértékben a lelkészek egyházává váljon. A lelkipásztori egyház képe nem felel meg a 21. század kezdetére jellemző kihívásoknak. A diakónia, az oktatás, a lelkigondozás, az egyházi zene, a célcsoportos orientált tevékenység, a misszió, a tervezés, és az adminisztráció más-más hivatásbeli felkészültséget és sajátos kompetenciát igényel. Ugyanakkor döntő szempont, hogy feladatát minden hivatásos egyházi munkatárs a legteljesebb értelemben vett egyházi szolgálatnak tekintse, tehát olyan tevékenységnek, amely hozzájárul az evangélium hirdetéséhez szavakban és tettekben. Éppen ezért arra van szükség, hogy e munkatársak hitben élő emberek legyenek, akik pozitív módon viszonyulnak az egyházhoz, mint intézményhez, és eleget tudnak tenni a munkájukkal összefüggő professzionális követelményeknek.*”¹¹

Ha mindezeket saját helyzetünkre alkalmazzuk, a következőkön kell elgondolkodnunk. Nálunk eddig se sok fizetett munkatárs volt. Nagy valószínűséggel ez továbbra is így lesz. Ez vezetett az „*ein Mann System*” kialakulásához, amely viszont véleményem szerint az egyház rombolásának egyik legalkalmasabb eszközévé lett. Ha ezt nem akarjuk már csak tisztességből se továbbfolytatni, abba kell hagyni. A hivatásos szolgák nem léte nem jelenti azt, hogy a lelkipásztor egyedül cipeli a templomot. Ehhez az állapothoz hozzá is szoktunk, meg is alkudtunk helyzetünkkel, sőt lelkészi személyiségünkben kellőképpen torzultunk is, és kialakult a lelkészi omnipotencia. Ezt le kell vetköznünk. Igazat adok Klaus Douglassnak, hogy a gyülekezetek ezt elviselik, és semmit sem tesznek ennek megváltoztatása érdekében. Nekünk kell változtatni. Teológiaiul szólva, az egyetemes papság újrafelfedezésére van szükség. Ez nem jelenti a lelkészi tisztség megszüntetését, hiszen a II. Helvét Hítvallás megfogalmazza, hogy az egyetemes papság nem jelenti a lelkészi hivatás feleslegessé válását. „*A nagy kihívás, amely előtt állunk, hogy az egyház – alighanem először az ősgyülekezet napjai óta – ismét laikus mozgalommá váljon. Mert a népegyház csak ilyen laikus mozgalomként válhat valóban népegyházzá.*”¹²

Tehát munkatársak kellene. Enélkül eleve reménytelen dolog a városokban élő reformátusok elérésére tett bármiféle kísérlet.

¹¹ Huber: i.m. 230. o.

¹² Klaus Douglass: Új reformáció (ford. Szabó Csaba) Budapest 2002. 137. o.

De Hubernek arra a megjegyzésére is figyeljünk, hogy ezeknek a munkatársaknak meg kell felelni a professzionális követelményeknek. Nem elegendő tehát a sok gyülekezeti tagnál meglévő buzgóság, de még az őszinte, biblikus hit se. Őket fel kell készíteni erre a feladatra. „*A protestáns lelkipásztor nem olyan pap, aki az üdvösség fölött rendelkezik, és azt a hívőknek közvetíti, hanem feladata a hívőket rávezetni, hogy ők maguk is papok legyenek. Feladat, olyan helyzetbe segíteni őket, hogy ők maguk is képesek legyenek a Bibliát magyarázni, másokat lelkigondozni, közbenjáró szolgálatot végezni, sebeket gyógyítani, a hitet tovább plántálni, és más, hasonló feladatokat betölteni.*”¹³

Ennek megvalósítására több lehetőséget is látok. A Hittudományi Kar Budapesten elhatározta, hogy levelező formában meghirdeti a teológusképzést. Ők nem lelkészek lennének, de annál inkább munkatársak. A másik megoldás: gyülekezeti munkásképző tanfolyamok létrehozása egyházmegyénként. Kisebb körben azért nem ajánlom, mert nem tudunk kellő számú, felkészült előadót biztosítani. A harmadik lehetőség, hogy minél hamarabb kezdjük el a bibliaiskolai rendszer megteremtését akár gyülekezeti szinten is, de központilag kijelölt előadók bevonásával. Ilyen formában nyerhetünk munkatársakat.

Munkaerő-gazdálkodásunknak azonban van még egy neuralgikus pontja, ez pedig a lelkészi állások ügye. Nem csupán a templomok nincsenek ott, ahol a gyülekezetek vannak, hanem a lelkészek se. Ha református népünk 60%-a városokban él, akkor a lelkészek 60%-ának is ott kellene szolgálni. De ez nincs így. Nem tudom a pontos arányt, mert ezt nem számoltam össze. Egyházközségeink nem fedik a gyülekezeteket. A lelkészek ott vannak, ahol az egyházközségek. Ez tarthatatlan. Persze tudom ennek az okát. Ott van parókia, templom, a tradicionális folytonosság alapján egyházközség, de a gyülekezet elköltözött. Gyülekezet nélküli templomok és hivatalok. Valami maradék persze van, de nem a bibliai mérce szerint, hanem a természetes szelekció szerint. Ez az állapot senkinek sem jó. A lelkészek szűkölködnek anyagilag, lelkileg kiégnek, az igazi lelkipásztori munkától elszoknak. Ráadásul a hagyománynak megfelelően a legtöbb erővel rendelkező fiatalokat helyezzük ide, s mire erejük elfogyóban van, mehetnek nagyobb helyre. Az egyházunk felelős vezetőinek ezt a helyzetet meg kell szüntetnie.

Az ilyen kicsivé zsugorodott gyülekezeteket se kell elhanyagolni, csak megfelelően kell kezelni. Nem igaz, hogy lelkésztúlképzés van, csak rossz munkamegosztás van.

8. Az anyagi erőforrások elosztásának átgondolása

Tudatában vagyok annak, hogy amit itt eddig elmondtam, azok jó részéhez komoly anyagi erőforrásra van szükség. A többször emlegetett és idézett német püspök, Wolfgang Huber becsületesen leírja a következőket: „*A tagság létszá-*

---

¹³ u.ő. 132–133. o.

mának csökkenése, átlagéletkorának növekedése, a tartósan magas munkanélküliség, valamint az adópolitikai döntések következményeként 1994 óta folyamatosan csökken az egyházi adóból származó bevétel.

Miután az egyházi feladatok teljesítésének pénzügyi alapjául évtizedeken át az egyházi adó szolgált, az egyház életének ez a fajta finanszírozási módja mára elveszítette hatékonyságát. Ha ez egyház munkájának finanszírozása többé nem oldható meg kizárólag az egyházi adó bázisán, akkor két megoldás kínálkozik: vagy az egyházi adórendszert alakítjuk át egy alternatív modell szerint, vagy járulékos bevételekkel egészítjük ki az egyházi adóból származó bevételeket.”¹⁴

Csupán azért idéztem e sorokat, hogy bátorítsak mindenkit, az egyházi adóval számoló egyházakban se minden megoldott. Persze mi ilyen bevételekkel nem számolhatunk, de ezt is bátran állíthatom, hogy gyülekezeteink bevételei messze nem a teherbíró képességnek megfelelőek. Erről becsületesen beszélünk kellene. Valószínű, hogy központi intézkedésre lenne szükség.

Másfelől a gyülekezetek adakozása a misszióval is összefügg. Ha már az elveszett bárány példázatát használtam paradigmaként, bizonyára a hermeneutika és az exegézis szabályának ellentmondva, megállapítom, hogy a pásztor azért is megy az elveszett bárány után, mert számít a gypjára. De ennek az a feltétele, hogy megtalálja, hazavigye, örüljön felette.

Amíg a missziónk csak takaréklángon ég, nem is számíthatunk komolyabb bevételre.

Van aztán még egy nehéz dolog itt, amelyről nem szívesen beszélek, mert nem tudom igazán a valós helyzetet. Ez pedig az egyház anyagi forrásainak átgondolás utáni átcsoportosítása. Nem tudom, mennyi pénzzel gazdálkodik egyházunk, s ebből melyek az eleve lefoglalt területek. Azt viszont gondolom, ha az itt felvázolt missziói stratégiát elfogadjuk, az anyagi forrásokat ennek megfelelően kell átcsoportosítani. Oda koncentráljunk, ahol van potenciális református. Ez előbb-utóbb plusz anyagi bevételt is jelent. Ehhez kapcsolódik, hogy a lelkészi fizetések rendszerét meg kell változtatni a bibliai rendnek jobban megfelelő, a kiegyenlítés irányában. Így találunk lelkészeket oda is, ahol dolgozni kell a lelkésznek.

9. A lelkészképzés reformja

A missziói stratégia megvalósításához a lekipásztorok gondolkodásának is meg kell változnia, ezért a lelkészképzésünk reformálása elodázhatatlan. Harmadik éve tanítok a budapesti Hittudományi Karon, s egyre világosabban látom ennek szükségességét. Miről van szó? Pillanatnyilag a teológus és lelkészképzés össze van kapcsolva. A végzetek egy része nem akar lelkészi szolgálatot vállalni. Igaz, hogy ez néha jobb is, de ez akkor sem megoldás. Jelenleg e kettő egybe-

¹⁴ Huber: i.m. 226. o.

esése azt eredményezi, hogy a teológusok kb. 20 %-át érdemes tanítani, s belőlük jó lelkész válhatna, ha csakugyan lelkészképzés történne.

A felvázolt missziói stratégia megvalósításához olyan odaszánt, felkészült lelkészekre van szükség, akik elkötelezettségükkel fogva vállalják a nyilvánvaló nehézségeket is.

Sokkal szigorúbb felvételit, bentlakásos képzést, a gyakorlati teológia stúdiumait emelt óraszámú tanítva, spirituálisan jobban odafigyelve történő felkészítés után lehetne csak abban reménykedni, hogy lelkipásztorok kerülnek ki az egyetemről.

Ezt az egyházkerületnek fel kellene vállalni. Az kivitelezhetetlen, hogy csak azt a néhányat vesszük fel, aki erre hajlandó, mert anyagilag nem tud megélni a Kar. A többiek csak teológusképzésben részesülnének, de nem kötelezettek lelkészi szolgálatra.

Ha a lelkész szakosokról közben kiderül, hogy mégis rosszul ítéltük meg a felvételinél személyük alkalmasságát, átmehetnének a teológus szakra. Még egy változás mindenképpen szükséges lenne: a specializáció megteremtése. Jó néhány olyan területe van a szolgálatunknak, ahová nem elég az általános teológus kiképzés.

A lelkész kollégáktól két dolgot kérnék. Gondolják meg jól, hogy kinek adnak ajánlólevelet. Nagy gond, hogy egyre többen jönnek teljesen szekularizált háttérből, és semmilyen ismeretük nincs arról, miképpen él egy történelmi egyház, milyenek ott a szokások. Ezt mind nem lehet megtanulni a Teológián és a legációk során. A másik: a kritikák mellett imádkozzatok értünk!

Egyebekben pedig az a véleményem, hogy a Teológiánk olyan, mint az egyházunk. Éppen ezért kérném tőletek ezt a segítséget!

10. Intézményeink a misszió szolgálatában

Hála Istennek az utóbbi években sok intézménnyel lettünk gazdagabbak. Iskolák és diakóniai intézmények sora jött létre. Joggal várta mindenki, hogy ezek a misszió szolgálatában döntő tényezővé váljanak. Sajnos nem egészen így történt.

Huber az egyház közéleti tevékenysége címszó alatt tárgyalja ezt a kérdést, és megállapítja, hogy az egyház szekunder ismertető jegyei közül az első az oktatás. Ennek szerinte három színtere van: a gyülekezet, az egyházi és az állami fenntartású intézmények. Az egyházi intézményekkel kapcsolatban a következőket írja: „Az egyházi oktatási intézmények működtetése fontos, és éppen ma elengedhetetlen hozzájárulást jelent a kulturális diakóniához. Ezeknek az intézményeknek ugyanakkor ki kell tűnniük sajátos arculatukkal. Ennek az arculatnak a hit és a tudás belső összefüggéséről kell tanúskodnia. Nem elég, ha a protestáns óvoda csak az általános kínálatot bővíti egy további lehetőséggel. Az kevés, ha az egyházi iskolában ugyanaz folyik, mint a többiben, csak talán imitt-amott kissé jobban. Azon túl, amit az állami intézmények is kínálnak, ezekben olyasminek is történnie kell, ami a keresztyén hitet közel viszi a gyerekek és ifjak

életéhez; nem elég ugyanis csak az elvárást megfogalmazni, hogy a gyermekek és fiatalok kötődjenek az egyházhoz. Különösen is problematikus egy ilyen váradalmat támasztani akkor, ha a gyülekezeti istentisztelet során semmi olyan nem történik, ami kapcsolatban lenne a gyermekek és ifjak életformájával.”¹⁵

Teljes mértékben egyetértek a megállapítással, és becsületesen meg kell vallani; egyházi intézményeink csak részben felelnek meg e kritériumoknak. Sajnos jó néhány közülük nem nyújt többet egy államinál, sokszor még annyit sem. Ennek oka elsősorban a keresztyén pedagógusok hiánya. Ezért fontos lenne mindenütt arra törekedni, hogy az új felvételeknél ez legyen döntő szempont.

Még egy nagy gond és lehetőség van iskoláinkban: a szülők helyzete. Tisztában kell azzal lennünk, hogy nem a hit vonalán tájékozódva hozzák gyermekeiket egyházi iskolába. Így a szülők nagy részére nem lehet támaszkodni. A gyermekek miatt viszont meg kell őket szólítani. Az egyházi iskolába járó gyerekek szüleit misszionálni kellene. Talán a gyermekek is jobban a gyülekezetben maradnának, ha az egész család is odatartozna és nem saját családjukkal szemben kellene a hit útját választani.

Elképzelhető, hogy nehéz évek jönnek intézményeinkre. Lehet, hogy ez rosta is lesz és megtisztulnak, de az is lehet, hogy ebből sok bonyodalom is származhat. Az viszont biztos, hogy a misszió szolgálatának csak az az intézmény lehet eszköze, ahol csakugyan pluszt kapnak az ott tanulók és dolgozók.

Előadásomból kimaradt szándékosan a falvak, szórványok helyzetének elemzése. Ennek egy másik előadás témájának kell lennie. Ugyanakkor meggyőződésem, hogy a XXI. század missziójának döntő helyszínei a városok.

---

¹⁵ Huber: i.m. 263. o.